

Azokból az előadásokból, melyeket ezen a télen tartottam többé-kevésbé állandó hallgatóknak, bizonyára világossá vált, hogy ebben a ciklusban a lelki élet legfontosabb kérdéseinek soráról volt szó. A lelki élet szempontjából fogom tartani ezt a vizsgálatot is – a betegség lényegéről és a gyógyulás lényegéről.

Azt, amit a szellemi ismeretek nézőpontjából el lehet mondani ezekről az élet-tényekről, mivel ezek csak szellemi elsődleges okok fizikai kifejeződései, itt a korábbi előadásokban is kifejtettük, mint például a „Hogyan értsük a betegséget és a halált” c. előadásban¹ a „betegség-mániáról” és az „egészség-lázzal”. Ma pedig a betegség és gyógyulás ismeretének sokkal mélyebb kérdéseit fogjuk érinteni.

A betegség, a gyógyulás, vagy némely betegség akár halálos kimenetele mélyen érinti az emberi életet. A kérdést az elsődleges okokra, a dolgok szellemi alapjára vonatkozóan feltéve, melyek vizsgálatunk tárgyát képezik, feltehetjük az emberi lét e kardinális tényeinek és tapasztalatainak az elsődleges szellemi okaira vonatkozóan is. Más szavakkal, jogosan kérdezhetjük: mit mond a szellemtudomány ezekről a tapasztalatokról?

Itt mindenekelőtt az emberi élet fejlődésének egész értelmét kell újra mély vizsgálatnak alávetni, hogy megértsük, az ember fejlődésének normális menetében hogyan jelenik meg a betegség, az egészség, a halál, a gyógyulás. Hiszen lényegében úgy látjuk, hogy a nevezett jelenségek mintegy beavatkoznak az ember normális fejlődésébe. Hozzátesznek-e ezek valamit a fejlődésünkhöz? Más szavakkal: elősegítik-e vagy akadályozzák a fejlődésünket? Ezekről a jelenségekről világos képzethez csak akkor jutunk, ha az embert egészében vizsgáljuk.

Az ember teljes természetét már gyakran leírtuk úgy, mint ami az emberi

¹ GA55/Ötödik előadás, Berlin, 1906. december 13.

lény négy valós tagjából áll: először is a fizikai testből, amely az embernél egynemű az öt körülvevő összes ásványi lénnel, melyek formáját az őket jellemző belső fizikai és kémiai erők és törvények határozzák meg. Az emberi lény második tagjának mindig az éteri vagy élettestet nevezzük. Abban az értelemben, ahogy vizsgáljuk, egynemű minden élővel, vagyis a környezetének növényi és állati lényeivel. Aztán rámutattunk az emberi lény harmadik tagjára, az asztrálestre, amely az öröm és a szenvedés, az elégedettség és a fájdalom, az összes benne reggeltől estig megjelenő és eltűnő érzet, képzet és gondolat, stb. hordozója. Az ember asztrálestje csak az állatvilággal egynemű. Aztán mindig az emberi lény legmagasabb tagját vizsgáljuk, amely a földi teremtettség csúcsává teszi őt – az Énjének, öntudatának hordozóját. E négy tag tanulmányozásánál először is ezt mondhatjuk: még egy felületes vizsgálat is meghatározott különbséget mutat e négy tag között. A fizikai testet akkor látjuk, amikor az embert, mi magunkat, kívülről vizsgáljuk. A fizikai testet külső fizikai érzékszervek képesek észlelni. A fizikai testet fizikai szervekhez kötött gondolkodással tudjuk megérteni, vagyis olyan gondolkodással, amely az agy eszközeihez kapcsolódik. A fizikai testet kívülről vizsgálva észleljük.

Teljesen más a helyzet az asztrálesttel kapcsolatban. A korábbi leírásokból már tudjuk, hogy az asztrálest csak az igazán tisztánlátó tudat számára minősül külső ténynek, csak olyan tudat képes az asztrálestet egy bizonyos fokig ugyanúgy látni, mint a fizikai testet, amely már áthaladt egy olyan képzésen, melyet már gyakran vázoltunk. A szokásos életben az ember asztrálestje kívülről nem észlelhető; a szem csak az asztrálestben hullámozó vonzalmak, vágyak, szenvedélyek, gondolatok, érzések stb. megnyilvánulásait láthatja. Belsőleg viszont maga az ember észleli asztrálestének ezeket a tapasztalatait. Azt észleli, amit vonzalmaknak, vágyaknak, szenvedélyeknek, örömnél és keserűségnek, elégedettségnek és fájdalomnak nevezünk. Ezért mondhatjuk, hogy az asztrálest a fizikai testtől abban különbözik, hogy a szokásos életben az előbbi belülről, a fizikai testet pedig kívülről észleljük.

Bizonyos értelemben az emberi természet két másik tagja, az étertest és az Én hordozója e két szélsőség között található. A fizikai test tisztán kívülről, az

asztráltest pedig tisztán belülről észlelhető. A fizikai test és az asztráltest között azonban köztes láncszem az étertest. Kívülről nem észlelhető, ugyanakkor belülről kívültre hat. A szokásos élet folyamán tartó, belülről kívültre ható tevékenységéről a következőt lehet mondani: az erőknek, melyeket az asztráltest fejleszt, a belső tapasztalatoknak előbb az étertestre kell átjutniuk, csak akkor tudnak a fizikai eszközre, a fizikai testre hatni. Ily módon működik az asztráltest és a fizikai test között az étertest, mint köztes láncszem. Tehát ez az étertest vagy életttest kívülről befelé vezet. Fizikai látással nem vagyunk képesek észlelni. Az a test pedig, amelyet fizikailag láthatunk, csupán az asztráltest eszköze annak közvetítésére, amit az étertest küld mint saját hatásait belülről kifelé a fizikai testbe.

Az, amit emberi Énnak nevezünk, bizonyos értelemben megint csak belülről kifelé irányul, míg az étertest az asztráltest felé kívülről befelé irányul. Hiszen az Énnak és annak köszönhetően, amit az Én az asztráltestből alkot, az ember a külső, az őt körülvevő fizikai világ megismeréséhez jut, annak a fizikai világnak a megismeréséhez, melyből magát a fizikai testet is kölcsönözte. Az állatok élete individuális, személyes megismerés nélkül zajlik, mivel az állatnak nincsen személyes Énje, pedig ő is átéli belsőleg az asztráltest összes élményét, ugyanakkor az örömeit és szenvedéseit, szimpátiáit és antipátiáit nem használja a külvilág megismeréséhez. Természetesen azt, amit örömnak és fájdalomnak, elégedettségnek és szenvedésnek, szimpátiáknak és antipátiáknak nevezünk, az állatok is átélik az asztráltestben; de az állat nem használja az örömét ujjongásra a világ szépsége kapcsán, ez az öröm olyan elemként marad benne, amely jó közérzetet nyújt neki. Az állat közvetlenül a fájdmában él; az embert ez a fájdalom kivezeti önmagából a világ megmagyarázásához, mivel az Én megint kívültre vezeti őt, és összekapcsolja a külvilággal. Látjuk, hogy az ember belső lényében az étertest az asztráltesthez fordul, az Én pedig a külvilágba, a bennünket körülvevő fizikai világba vezeti az embert.

Már többször irányítottuk a figyelmet arra, hogy az ember felváltva két állapotban él. Ezeknek az állapotoknak a váltakozását naponta megfigyelhetjük. Attól a pillanattól kezdve, amikor az ember reggel felébred, a

lelkében megjelenik az asztráltest összes élménye: az elégedettség vagy keserűség, öröm vagy szenvedések, érzések, képzetek stb. Látjuk, hogy ezek az élmények este egy homályos sötétségbe süppednek, hogy az asztráltest és az Én egy tudattalan, vagy jobban mondva tudat alatti állapotba lépnek át. Beszéltünk már ennek a naponta váltakozó állapotoknak az okairól. Ha tekintetünket az ébren lévő emberre fordítjuk, akkor a fizikai test, az étertest, az asztráltest és az Én hatásaikban egymásba tagozódnak, átszövik egymást. Amikor az ember este elalszik, az okkult tudat képes megfigyelni, hogy a fizikai test és az étertest az ágyban marad, az asztráltest és az Én pedig, kilépve a fizikai és az étertestből, visszatér a szellemi világba, mint az eredeti hazájába. Most egy másik jelölési módhoz fordulhatunk, ami lehetőséget ad számunkra, hogy megfelelő módon adjunk magyarázatot a mai kifejtésünkhöz.

A fizikai test, amelyet olyannak értelmezünk, ami csak a külső oldalát mutatja meg nekünk, alvás idején, a külső embert képviselve, kilép a fizikai világba és magával viszi az étertestet, ezt a belső és külső közti közvetítőt. Ezért az alvó embernél nem lehet semmilyen kommunikáció a külső és a belső között, mivel az étertest, a közvetítő, kilépett a külvilágba. Ezért egy meghatározott szempontból ezt lehet mondani: az alvó embernél a fizikai testet és az étertestet mint „külső embert” lehet jelölni, még akkor is, ha az étertest a közvetítő a külsőből a belsőbe. Ugyanakkor az asztráltestet és az Ént az alvónál nevezhetjük „belső embernek”. És ezeket a jelöléseket az éber embernél is alkalmazhatjuk, azon az alapon, hogy az asztráltest minden tapasztalatát normál állapotban belsőleg éljük meg, és mivel azt, amit az Én éber állapotban a külvilágban megismer, az ember belső lényé fogadja be, hogy ebből tudást dolgozzon ki. A külső az Én közvetítésével belsővé válik. Mindez arra mutat, hogy beszélhetünk „külső” és „belső” emberről. A külső ember a fizikai testből és az étertestből áll, a belső az Énből és az asztráltestből.

Most vizsgáljuk meg még egyszer az úgynevezett normál emberi életet a fejlődésében, az élet értelmének fényében. Tegyük fel még egyszer a kérdést: miért tér vissza valójában az ember az asztráltestével és az Énjével a szellemi világba? Van-e ennek valami értelme? Van-e valamilyen értelme az ember

számára az alvás állapotába való merülésnek?

Már rámutattunk ezekre a dolgokra, de a mai vizsgálatunk számára vissza kell térnünk hozzájuk. Ismerkedjünk meg a normális fejlődéssel, hogy felismerjük a természet abnormálisnak tűnő törvényeinek igazi természetét, mely törvények a betegségben és a gyógyulásban jelennek meg. Miért is merül az ember minden éjszaka az alvás állapotába?

Ezt csak akkor értjük meg, ha még egyszer elvezetjük a tekintetünk előtt az asztráltestnek és az Énnek az összes kapcsolatát ahhoz, amit „külső embernek” nevezünk. Az asztráltest az öröm és a keserűség, az elégedettség és a fájdalom, a vonzalmak, vágyak és szenvedélyek, minden képzet, észlelet, idea és érzet hordozója. De ha az asztráltest mindennek a hordozója, akkor az ember miért nem tapasztalja mindezt éjszaka, amikor a belső embere egyesül az asztráltestével, a fizikai test és az étertest pedig hiányzik? Hogyan történik, hogy ezek a tapasztalatok a határozatlanság sötétségébe süppednek? Mi ennek az oka? Az oka abban áll, hogy habár az asztráltest és az Én az öröm és a fájdalom, az ítéletek, képzetek stb. hordozója, de nem tudják közvetlenül megérinteni azt, aminek ők a hordozói. Az emberi élet szokásos menetében az asztráltestnek és az Énnek, hogy saját élményeik lehessenek, a fizikai testbe és az étertestbe kell merülniük. A lelki életünk nem valami olyan, amit az asztráltest közvetlenül él át. Ha ez így lenne, akkor ugyanazt élnénk át éjjel is, amikor az asztráltesttel össze vagyunk kapcsolva. Az, amit a nappali lelki életben átélünk – mintegy visszhang vagy tükröződés, a fizikai és étertest által számunkra vetett tükörkép. Mindazt, amit a lelkünk a felébredés pillanatától az elalvásig lenyomatként hagy, csak úgy tudja ezt megtenni, ha a saját élményeit látja a fizikai testből és az éter- vagy életttestből alkotott tükörben. Abban a pillanatban, amikor éjjel elhagyjuk a fizikai testet és az étertestet, igaz, hogy az asztráltestnek minden élménye megvan bennünk, de nem tudatosítjuk azokat, mivel a tudatosítás számára tükröződésre vagy visszhangra van szükség, melyet a fizikai test és az étertest nyújt.

Így egész életünkben, ahogyan az folyik reggeltől, amikor felébredünk, estig, amikor elalszunk, kölcsönhatást látunk a belső és a külső ember között,

egyrészt az Én és az asztráltest, másrészt a fizikai és az étertest között. Azok az erők, melyek eközben hatnak, az asztráltest és az Én erői. Amennyire a fizikai test, mint a fizikai elemek összessége sohasem tudna magából lelki életet kelteni, ugyanannyira kevésbé képes erre az étertest is. Azok az erők, melyek e tükrözött képeket kivonják, az asztráltestből és az Énből származnak, éppen ugyanúgy, mint ahogy a tükörben megjelenő ábrázolás sem magából a tükörből jelenik meg, hanem abból, aki előtte található. Ilyen módon minden erő, mely a lelki életünket kelti, az asztráltestben és az Énben, a belső emberben található; és ezek az erők döntenek a külső és a belső világ kölcsönhatásában. Ezek az erők működnek a nap folyamán a lelki életünkben, kölcsönhatásba lépnek, mintegy kisugároznak a fizikai és az étertestre. Az estéhez közeledve azonban egy olyan állapot köszönt be, melyet fáradtságnak nevezünk. Estére kimerültnek, elhasználnak találjuk ezeket az erőket. És nem tudnánk tovább folytatni az életet, ha nem lennénk képesek minden este visszatérni egy másik világba, egy attól eltérőbe, mint amilyenben reggeltől estig élünk. Ebben a világban, ahol reggeltől estig élünk, lelki életet – úgymond – hozunk létre, lelki életet varázsolunk a lelkünk elé. Ezt az asztráltest erőivel tudjuk megtenni. Azonban ezeket az erőket elhasználjuk, és a nappali életből nem tudjuk őket pótolni. Csak a szellemi világból tudjuk pótolni őket, abból a világból, melybe minden este visszatérünk. Ebben áll az alvás értelme. Nem tudnánk élni, ha nem térnénk vissza az éjszakai világba, és nem hoznánk belőle olyan erőket, melyeket naponta elhasználunk. Ily módon mondhatjuk, hogy minden éjszaka a szellemi világból merítjük azokat az erőket, melyeket reggeltől estig elhasználunk. Ezzel válaszoltunk arra a kérdésre, hogy mit hozunk a fizikai világba, amikor visszatérünk a fizikai testünkbe és az étertestünkbe? Most már tudjuk ezt.

Vajon a fizikai világból viszünk-e valamit az éjszakai világba? Ez a második kérdés, és nem kevésbé fontos, mint az első.

A kérdésre adott válaszhoz először részletesen meg kell állnunk valamin, amit már a szokásos emberi élet mutat nekünk. A szokásos életben úgynevezett tapasztalataink vannak. Ezek a tapasztalatok a születés és a halál között

életünkben különös módon születnek. Hogyan születnek? Egy olyan példán tudjuk megvizsgálni, melyhez elég gyakran fordultunk: az írás tanulásának példáján. Amikor tollat fogunk, arra készülve, hogy kifejezzük a gondolatainkat, az írás képességét alkalmazzuk. Tudunk írni. De mi előzi ezt meg? Az, hogy a születés és a halál közti élet meghatározott szakaszában egész sor tapasztalatunk volt. Gondolják meg, hogy mit kellett megtapasztalnunk, hogy megtanuljuk papíron kifejezni a gondolatainkat, hogy képesek legyünk egyszerűen fogni a tollat és „írni”. Emlékezzenek, hogy mit tapasztaltak gyermekkorukban, kezdve az első kísérlettel, hogy megfogják a tollat, a papírhoz vezessék, stb. Itt bizonyára ezt mondják majd: hála Istennek, hogy lehetetlen mindegyikre emlékezni! Rossz lenne, ha minden alkalommal, amikor elkezdünk írni, emlékeznénk minden sikertelen kísérletre, melyet a betű kialakítására tettünk, esetleg még az ezzel kapcsolatos büntetésre is, stb., mindarra, amit azt megelőzően tettünk, hogy elsajátítottuk azt, amit az írás képességének, művészetének nevezünk. Mi történik itt? Az, amit szélesebb értelemben fejlődésnek nevezünk a születés és a halál közti életben. A tapasztalatok egész során áthaladtunk. Ezek a tapasztalatok valamikor szükségesek voltak, aztán mintegy egybefolytak, egyfajta kivonatot képeztek; és ez a kivonat az, amit az írás „képességének” nevezünk. Minden egyéb a feledés homályába merült. Nincs szükség arra, hogy emlékezzünk rá, mivel a lelkünk egy meghatározott fejlődési fokot ért el. Ilyen módon a tapasztalataink egy kivonatba, esszenciába folytak össze, amely tudásunkként, képességeinkként és lehetőségeinkként lép az életbe. Ilyen a fejlődésünk a születés és a halál közti létben. A tapasztalatok mindenekelőtt lelki képességekké alakulnak, melyek külső testi eszközök segítségével tudnak megjelenni. A születés és a halál között minden személyes tapasztalatszerzés oly módon történik, hogy a tapasztalatok képességekké alakulnak, sőt azzá is, amit bölcsességnek nevezünk.

Azt, hogy hogyan zajlik az ilyen átalakulás, elképzelhetjük magunknak, ha az 1770-1815 közötti időszakhoz fordulunk; ebben az időszakban zajlott a legnagyobb, leghatalmasabb világtörténelmi esemény. Ennek az eseménynek nagyszámú ember volt a kortársa. Most megkérdezzük, hogyan viszonyultak

hozzá a kortársak. Egyesek tompán elhaladtak e tapasztalat mellett, hogy észre sem vették. Ők nem alakították át ezt a tapasztalatot világismeretté, világbölcsességgé. Mások, kivonatot képezve belőle, mély életbölcsségre tettek szert.

Minek köszönhetően képződnek a lélekben a tapasztalatokból képességek és bölcsesség? Annak köszönhetően, hogy a tapasztalatokat, annak mértékében, ahogy kapcsolatba kerülünk velük, estéről estére magunkkal visszük az alvás állapotába, azokba a szférákba, melyekben a lélek vagy a belső ember az este és a reggel között tartózkodik. A lélek ott egy kivonattá, esszenciává alakítja azt, amit egy meghatározott idő folyamán átélt. Aki képes megfigyelni az életet, az tudja, hogy ahhoz, hogy tapasztalatok sorával rendelkezünk és azokat konkrét tudássá alakítsuk át, ezeket a tapasztalatokat az alvás megfelelő szakaszainak idején át kell alakítani. Például ha fejből kell megtanulni valamit, a legjobb, ha tanuljuk egy kicsit, aztán alszunk, ismét tanuljuk, ismét alszunk. Ha az ember ezeket a tapasztalatokat nem tudja az alvás állapotába süllyeszteni, hogy lehetőséget adjon nekik képességgént, bölcsességgént vagy tudásként létrejönni, akkor nem képes ezekből a tapasztalatokból fejlődni.

Itt az jelenik meg számunkra magasabb fokon, ami alacsonyabb fokon is törvényszerű: ennek az évnek a növénye nem válhat a következő év növényévé, ha nem tér vissza a tél ölének határozatlanságába, hogy a következő évben ismét kinőjön. De a növény ekkor csak ismétlés marad. És csak az embernél válik valódi fejlődéssé; az embernél a tapasztalatok belesüppednek a tudattalan éjszakai ölébe, aztán ismét felmerülnek onnan – ezek természetesen sokszor ismétlődnek –, hogy végül annyira átalakuljanak, hogy bölcsességgént, képességgént, élettapasztalatként megjelenjenek. Így értelmezték az életet azokban a korszakokban, amikor mélyebben be tudtak hatolni a szellemi világokba, mint ahogy ma egy külső vizsgálat ezt képes megtenni. Ezért ott, ahol az ősi kultúrák alapítói különös tényeket akartak képekben közölni, az emberi élet ilyen jelentős alapjaira való utalásokat találunk. Kérdezzük meg magunktól: milyen intézkedést kell annak tennie, aki meg akarja akadályozni, hogy a nappali tapasztalatok a lelkében lángra

lobbanjanak, és valamilyen képességgé alakuljanak? Tegyük fel például egy kérdést a léleknek arról a nagyon jelentős tapasztalatáról, egy olyan tapasztalatról, amely akkor jön létre, amikor valaki hosszú időn keresztül egy meghatározott viszonyt vagy kapcsolatot él át egy másik emberrel. Ezek a másik emberrel való viszonyok az éjszakai tudatba süppednek, és abból ismét újjászületnek annak formájában, amit a másik ember iránti szerelemnek nevezünk, amely, ha egészséges, akkor egymás után következő tapasztalatok egyfajta kivonata. A másik ember iránti szerelem annak köszönhetően jön létre, hogy a tapasztalatok sora egy kivonatba sűrűsödik, mintha ezeket a tapasztalatokat egyfajta szövetté egyesítenénk. Mit kell annak tennie, aki nem akarja, hogy a tapasztalatok sora szerelemmé alakuljon? Egy különös művészethez kellene fordulnia: azt a természetes éjszakai folyamatot, melyben a tapasztalataink egy esszenciává, a szerelem érzésévé alakulnak, meg kellene zavarnia; a nappali tapasztalatok e szövetét éjjel ismét le kellene bontania. Ha képes erre, akkor eléri azt, hogy azok a tapasztalatok, melyeknek a másik ember iránti szerelemmé kellett volna alakulniuk, számára nyom nélkül tűnnek el.

A lelki életnek ezekre a mélységeire akart Homérosz Penelopé alakjával rámutatni, aki megígérte a kérőknek, hogy akkor egyezik bele a házasságba, amikor elkészül a szövettel. Csak annak köszönhetően tudta elkerülni el a férjhez menést, hogy minden éjjel ismét lebontotta a nap folyamán megszőtt anyagot. Ott, ahol a tisztánlátó egyidejűleg művész is volt, különlegesen mély élményt találunk. Ma ezt szinte egyáltalán nem érzik, és a költők, akik még tisztánlátók is voltak, a költők hasonló interpretációit önkényesnek, sőt fantasztikusnak is tartják. De ez nem a régi költőknek, sőt nem is az igazságnak árt, hanem kizárólag csupán a mi korunknak, megfosztva attól a lehetőségtől, hogy behatoljon az emberi élet mélységeibe. Tehát este a lelkünkbe veszünk valamit, hogy ismét előhozzuk belőle. Magunkkal visszük azt, ami a lelket a születés és a halál közt fejleszti, és képességeit egyre magasabb fokokra emeli. Most kérdezzük meg: hol vannak az ember fejlődésének határai? Hogy megismerjük ezeket a határokat, a figyelmünket arra a tényre kell fordítani, hogy az ember, amikor reggel felébred, minden alkalommal ugyanazt a fizikai

testet és ugyanazt az étertestet találja ugyanazokkal a képességekkel és adottságokkal, ugyanazzal a belső konfigurációval, mely őt születése óta jellemzi. Az ember ebben a konfigurációban, a fizikai testnek és az étertestnek ezekben a vonásaiban és belső formáiban semmit sem tud megváltoztatni. Ha az ember az alvás állapotában képes lenne magával vinni a fizikai testet vagy legalább az étertestet, akkor meg tudná azokat változtatni. Reggel olyannak találja meg őket, mint amilyenek este otthagya. Itt a fejlődés lehetőségeinek világos határaival van dolgunk a születés és a halál közti életben. A fejlődés a születés és a halál között alapjában a lelki tapasztalatokra korlátozódik, a testi tapasztalatokat nem öleli át, azokra nem tud kiterjedni.

Fontos, hogy megértsük a következőt: tegyük fel, valakinek nagyon sok külső tapasztalata van, melyek zeneileg fejleszthetnék őt, a lelkében mély zenei életet fejlesztettek, nem lesz képes ezeket a tapasztalatokat fejleszteni, ha nincsen zenei füle, ha a fülének fizikai-éter formája nem ad neki lehetőséget, hogy összhangot teremtsen a külső és a belső ember között.

Feltétlenül tisztáznunk kell: mivel az ember egy osztatlan lény, természetének minden tagja egységet, harmóniát kell, hogy képezzen. Ezért minden élmény, tapasztalat, melyet a zenei füllel nem rendelkező ember befogadott, azok az élmények, melyek zenei élmények magas fokára emelték őt, a lelkében kell, hogy maradjanak, mintegy lemondani önmagukról; nem tudnak megnyilvánulni, mivel minden reggel határt állít nekik a belső szervek formája és szerveződése. Ezeket a tényeket akkor értjük meg, ha tisztázzuk, milyen meghatározóak a fizikai és az étertestnek nemcsak a durvább képződményei, hanem az egészen finom konfigurációk is. Fontos megérteni, hogy az ember minden lelki képessége a jelenlegi szokásos életünkben valamilyen szerven keresztül nyilvánul meg, és ha ez a szerv nincsen megfelelő módon kialakítva, akkor nem tud megnyilvánulni. Éppen ezek a finom plasztikus képződmények a lényegesek a szervekben, melyeket a fiziológia és az anatómia nem tud felfedezni; ezek a finom képződmények természetesen kicsúsznak az anatómia és a fiziológia figyelméből, de éppen ezek akadályozzák a születés és a halál közti átalakulásokat.

Vajon teljesen képtelen-e az ember a fizikai és étertestébe beledolgozni azokat az élményeket és tapasztalatokat, melyeket felvett az asztráلتestébe, az Énjébe?

Az ember vizsgálata megmutatja nekünk, hogy az ember egy meghatározott fokig képes a fizikai testét is alakítani. Tekintsenek egy olyan emberre, aki évtizedeken keresztül a gondolatainak mély munkájával volt elfoglalva – a gesztusai és a fiziognómiája megváltozott. De mindez szűk határok között marad. Vajon mindig ilyen szűkek-e a határok?

Azt, hogy ez nem mindig van így, megértjük, ha ahhoz a törvényhez fordulunk, melyről itt sokat beszéltünk már, és melyre majd mindig rámutatunk, mivel túl idegen a modern élettől – ezt a törvényt egy másik törvényhez lehet hasonlítani, melyet az emberiség a XVII. században kapott az élet alacsonyabb területével kapcsolatban.

Az emberek egészen a XVII. századig azt hitték, hogy az alacsonyabb rendű állatok, a rovarok és a többi a folyami iszapból születnek. Azt hitték, hogy a földigiliszták és a rovarok pusztán az anyagból jönnek létre. Ebben nemcsak a tudatlanok hittek, hanem a tudósok is. Ha tekintetünket a távolabbi időkre irányítjuk, rájöhetünk, hogy mindezek a nézetek annyira rendszerezettek voltak, hogy még recepteket is javasoltak élő lények létrehozására. Például, a VII. század egyik könyvében az áll, hogy elegendő csak könnyedén megkopogtatni a ló tetemét, hogy méhecskét kapjunk, a bikákból keletkeznek állítólag a lódarazsak, a szamarakból pedig a darazsak. Abban az időben azt hitték, hogy az élő közvetlenül a bennünket körülvevő szubsztanciákból keletkezik. És csak a XVII. században mondta ki a nagy természetkutató Francesco Redi elsőként a következőt: „Élő csak élőből keletkezhet!”. Emiatt az igazság miatt, amely ma annyira nyilvánvaló, hogy érthetetlen, hogyan lehet másképpen gondolni – emiatt a kijelentés miatt Francesco Redit még a XVII. században a leggonoszabb eretneknek tartották, és csak nagy nehezen sikerült elkerülnie Giordano Bruno sorsát.

Az ilyen igazságokkal mindig ez a helyzet: azokat, akik hangoztatják, először eretnekeknek tartják, inkvizíció üldözi, máglyán való elégetés fenyegeti

őket. Ma az ilyen fajta inkvizíciót elutasítják. Az embereket már nem égetik el. De azok, aki ma a tudomány trónján ülnek, ostobáknak és álmodozóknak tartják azokat az embereket, akik magasabb szinteken beszélnek az új igazságokról. Ostobáknak és álmodozóknak tartják ma azokat, akik új módon követik azt az állítást, melyet Francesco Redi fogalmazott meg a XVII. században minden élővel kapcsolatban. Ahogy Redi rámutatott a megfigyelés pontatlan módjára, mellyel azt feltételezték, hogy élő tud keletkezni közvetlenül a környezetéből, pedig a tekintetet az egynemű élő szubsztanciára kellett volna fordítani, a csírára, amely a környezetből csak anyagokat és erőket kölcsönöz a fejlődéséhez – úgy a szellemi ismeretek talaján álló is azt állítja, hogy az a lelki-szellemi, amely a születéskor belép az életbe, lelki-szellemitől származik, és ez a lelki-szellemi nem vezethető vissza csupán az öröklődő jegyekre. Ahogy a földigiliszta csírája szubsztanciákat vonz magához a fejlődéséhez, úgy vonz szubsztanciákat a környezetből a lelki-szellemi csíra is a fejlődéséhez. Más szavakkal, ha követjük az emberben a lelki-szellemet, akkor az azt megelőző lelki-szellemihez jutunk, amely már a születést megelőzően is létezik, és semmi köze nincs az öröklöthöz. Végül ebből a helyzetből ez következik: szellemi-lelki csak szellemi-lelkiből eredhet, ez pedig az ismétlődő földi életekről szóló tanításhoz vezet, s erről meggyőződhetnek, ha mélyebben megismerkednek a szellemtudománnyal. A születés és a halál közti életünk egy korábbi élethez vezethető vissza. A szellemi-lelki szellemi-lelkiből ered, és az előző szellemi-lelkiben találhatók az ebben a mostani születés és halál közötti életben tapasztaltak okai. És a halál kapuján áthaladva magunkkal vesszük azt, amit ebben az életben befogadtunk, és azt, amit okokból képességekké alakítottunk. Azt, amit a halál kapuján áthaladva magunkkal viszünk a szellemi-lelki világba, visszahozzuk, amikor majd a jövőben az új születés által a világba lépünk.

Azok a körülmények, melyek közt a halál és az új születés között tartózkodunk, különböznek azoktól, mint amikor esténként az alvás állapotán keresztül belépünk a szellemi világba, melyből reggel ismét felébredünk. Amikor reggel felébredünk, étertestünket és fizikai testünket ugyanolyannak találjuk, mint amilyenek tegnap este voltak. Nem tudjuk beléjük dolgozni azt a

tapasztalatot, melyen a születés és a halál közti életben áthaladtunk. Határokból ütközünk, ezek a határok az étertest és a fizikai test befejezettségében állnak. De amikor a halál kapuján átjutunk a szellemi világba, levetjük a fizikai és az étertestet, és az étertestből csak egy kivonatot veszünk magunkhoz. Most a szellemi világban vagyunk, és ott nincs szükség, hogy számoljunk a fizikai test és az étertest létezésével. A haláltól az új születésig tartó egész időszakban az ember tisztán szellemi erővel dolgozik, hiszen tisztán szellemi szubsztanciákkal van dolga. A szellemi világból veszi azt, amire szüksége van az új fizikai test és étertest ősképeinek kialakításához, melybe most beledolgozza azt, amit a korábbi fizikai és étertestekbe nem tudott beledolgozni. Így alakítja az ember a fizikai és étertestének ősképeit egészen az új születésig – egy tisztán szellemi ősképet, melybe beleszövődnek azok a tapasztalatok, melyekről a lélek kénytelen volt lemondani a születés és a halál között. Aztán beköszönt a pillanat, amikor az ősképek kialakítása befejeződött, és amikor az ember képessé válik arra, hogy plasztikus fizikai és étertestbe vigye át azt, amit befogadott a saját ősképeibe; akkor ez a szellemi ősképek működik benne az alvásnak abban az állapotában, melyet az ember ma megtapasztal.

Ha az ember minden reggel képes lenne az ébredés során a fizikai testet és az étertestet magával hozni, akkor azokat a szellemi világból tudná alakítani, de akkor át is kellene alakítani azokat. A születéssel viszont az ember egyfajta alvásállapotból ébred fel, mivel a születés egyfajta alvásállapotból való felébredést jelent, mely alvásállapot a fizikai testet és az étertestet gyakorlatilag a születés előtti állapotban veszi körül. Aztán az asztráltest és az Én leereszkedik a fizikai világba, a fizikai testbe és az étertestbe, melyeket plasztikusan át tudnak alakítani, most mindazt képesek formázni, amit a korábbi életben a már kész testekben nem tudtak megtenni. Most, az új életben meg tudják jeleníteni a fizikai testben és az étertestben azt, amit el tudtak érni magasabb fejlődési fokként, és amit nem tudtak elérni a korábbi életben, mivel ezt akadályozta a befejezett étertest és fizikai test.

Látjuk, hogy az ember születéskor valóban felébred a szellemi világból, de úgy, hogy most más erőket hoz magával, mint azokat, melyeket ugyanabból a

szellemi világból hozunk a mindennapi felébredés során. Reggelenként csak azokat az erőket hozzuk magunkkal, melyeket a lelki életünk a születés és a halál között tud fejleszteni. Itt nem vagyunk képesek a többi lénytagunkra hatni. De a születéssel, amikor a szellemi világból a létezésbe lépünk, olyan erőket hozunk, melyek képesek plasztikusan átalakító módon hatni a fizikai testre és az étertestre, vagyis gondoskodnak a fejlődésről, melybe bevonják a fizikai teste és az étertestet.

Ha meg lennénk fosztva attól a lehetőségtől, hogy leromboljuk a fizikai és az étertestet, ha a fizikai test nem haladna át a halálon, akkor nem tudnánk a tapasztalatainkat bevonni a fejlődésbe. Itt meg kell jegyezni, hogy habár a halálra félelemmel és rémülettel tekintünk, és az előttünk álló halál előtt szenvedést és fájdalmat érzünk, de mégis, ha a világot személyiség feletti nézőpontból vizsgáljuk, akkor csak ezt ismerhetjük el: egyenesen kívánnunk kell a halált! Hiszen csak a halál ad lehetőséget arra, hogy leromboljuk ezt a testet, hogy a következő életben egy újat építsünk fel, hogy az élettapasztalatunk minden gyümölcsét életre hívhassuk.

Az emberi fejlődés normál menetében így hat kölcsönösen egymásra a két áramlat: a külső és a belső. Ez a két áramlat mint egymás mellett létező nyilvánul meg egyrészt a fizikai és az étertestben, másrészt pedig az asztráltestben és az Énben. Mire is vállalkozhat az ember a születés és a halál között a fizikai test és az étertest vonatkozásában? A lelki élet nemcsak az asztráltestet használja el, hanem a fizikai test és az étertest szerveit is. Itt a következőt figyelhetjük meg: amikor az asztráltest éjszaka a szellemi világban tartózkodik, egyidejűleg a fizikai testen is és az étertesten is tevékenykedik, hogy újból normál állapotba hozza azokat. Csak az álom állapotában lehet ismét helyreállítani a fizikai és az étertestben azt, ami napközben lerombolódott. A szellemi világból a fizikai testet és az étertestet is hatás éri. De ez a hatás korlátozott: a fizikai test és az étertest adottságai és konfigurációi a születéssel adóttak, és ezek közt a szűk határok között maradnak. Látjuk, hogy a világfejlődésben mintegy együttműködik a két áramlat, melyeket nem tudunk olyan egyszerűen, absztrakt módon harmóniába hozni. Aki

megpróbálná absztrakt gondolatokkal harmóniába hozni ezt a két áramlatot, aki könnyű szívvel egyfajta filozófiát szeretne kialakítani és ezt mondani: ó igen, az embernek harmonikusnak kell lennie, vagyis az emberben ennek a két áramlatnak harmóniában kell lennie – az nagyon erős tévedésben lenne. Az élet nem absztrakciók mentén működik, hanem úgy, hogy az, amiről absztrakcióinkban álmodozunk, csak hosszas fejlődés után érhető el. Az élet úgy működik, hogy az egyensúly állapota, a harmónia csak a diszharmónián való áthaladás útján érhető el. Az emberben az élő kölcsönhatás olyan, hogy nem lehet csak úgy egyszerűen, gondolkodás útján összhangba hozni. Csak egy absztrakt, felszínes gondolkodás akar harmóniáról álmodni, míg az élet a diszharmónia állapotán áthaladva fejlődik az egyensúly állapotához. De az emberi fejlődés sorsa olyan, hogy a harmóniának kell célként előttünk lebegnie, de amit nem tudunk elérni, ha azt az emberi fejlődés egyik állapotához kötjük.

Most egyáltalán nem tűnik számunkra valami teljesen érthetetlennek, ha a szellemtudomány azt mondja, hogy az élet különbözőképpen néz ki, attól függően, hogy a belső vagy a külső ember nézőpontjából vizsgáljuk, Ez két különböző nézőpont. Aki absztrakció segítségével akarja ezt a két nézőpontot egyesíteni, az figyelmen kívül hagyja, hogy nemcsak egy ideál, egy ítélet létezik, hanem ugyanannyi ítélet, mint ahány nézőpont van, és hogy az igazságot csak a különböző ítéletek kölcsönhatása révén lehet megtalálni. Ezért feltételezhetjük, hogy a belső emberre irányuló életszemlélet (élet-nézőpont) másmilyen, mint a külső emberre irányuló. Azt, hogy az igazság teljesen attól a nézőponttól függ, amelyből a vizsgálatot végezzük, egy hasonlat segítségével megvilágíthatjuk.

Egy óriás számára, akinek a tenyere akkora, mint egy kisgyermek, teljesen természetes ezt mondani: a markomba nevetek! De az, hogy egy törpe, aki maga is egy kisgyermek méretű, mondhatja-e az óriásról: a markába nevet – ez másik kérdés. A dolgokat úgy kell szemlélni, mint egymást kiegészítő igazságokat. A külső dolgokra vonatkozóan nincsen semmilyen abszolút igazság. A dolgokat különböző nézőpontokból kell vizsgálni, és az igazságot az

egymást kölcsönösen megvilágító részizgazságokon keresztül kell megtalálni,

Ezért az életben, amilyennek az minősül, nincsen semmi szükség arra, hogy a külső ember – a fizikai test és az étertest – és a belső ember – az asztráltest és az Én – a fejlődés valamely korszakában tökéletes összhangban legyen. Ha tökéletes összhang lenne, akkor a dolog úgy állna, hogy az ember, aki este a szellemi világba emelkedik, a nap élményeit magával vinné, és törvényszerű módon kivonattá, képességgé, bölcsességgé stb. alakítaná azokat. Akkor azokat az erőket, melyeket reggelente a szellemi világból hoz a fizikai világba, alkalmazná a lelki életre; de a határok, melyeket vázoltunk, a fizikai testnek állított határok sohasem lennének átlépve. De akkor semmilyen emberi fejlődés nem lenne. Az embernek meg kell tanulnia figyelmet fordítani ezekre a határookra, bevenni őket az ítélkezésébe. Ez adja neki a lehető legnagyobb lehetőséget e határok leküzdéséhez.

És az ember állandóan átlépi ezeket a határokat! A valóságos életben állandóan jelen van e határok legyőzése, így például az asztráltest és az Én, a fizikai testre hatva nem tartja be a határokat. De ezáltal átlépi a fizikai testbe oltott törvényszerűséget. És ami a határok ilyen megsértésénél megy végbe, azt látjuk a szabálytalanságokban, a fizikai test dezorganizáltságában, a szellemből: az asztráltestből és az Énből keletkező betegségek megjelenésében. A határok megsértése másként is történhet, mégpedig akkor, amikor az ember, a belső ember, nem jut összhangra a külvilággal, amikor elutasítja a külvilággal való teljes összhangot. Ezt egy jellegzetes példán magyarázhatjuk el.

A Mont-Pele közelmúltbeli kitörése után nem sokkal Közép-Amerikában a romok között egy teljesen elképesztő és nagyon tanulságos dokumentumot találtak. Ez állt benne: „Nem kell többé félnetek, hiszen minden veszélyt megszüntettünk, nem lesz több kitörés! Erről beszélnek a természet törvényei, melyeket feltártunk”. Ez a dokumentum, melyben le van írva, hogy a természeti törvényeknek megfelelően a vulkán későbbi kitörése nem lehetséges, be lett temetve (a kitörés során!), s vele együtt azok a tudósok is, akik ezt a dokumentumot a szokások tudományos ismeretek alapján összeállították. Egy tragikus eseményt látunk itt. De éppen ez a példa

tökéletesen világosan megmutatja nekünk az ember és a fizikai világ diszharmóniáját. Senki sem kételkedik abban, hogy ezek a tudósok, akik a természeti törvényeket kutatták, elegendő értelemmel rendelkeztek, hogy megtalálják az igazságot, hacsak az értelmük megfelelő módon ki lett volna alakítva. Mivel az értelmükben nem volt hiány. Elképesztő: értelmük volt – de mindössze értelemmel semmit sem lehet tenni. Hiszen az állatok elmenekülnek egy ilyen katasztrófa elől. Ez egy ismert tény. Csak a háziállatok pusztulnak el az emberrel együtt. Vagyis az úgynevezett állati ösztön teljesen elegendő, hogy a bekövetkező események kapcsán a modern ember bölcsességénél egy sokkal nagyobb bölcsesség nyilvánuljon meg. Az, ami az értelem, nem boldogul ezzel, hiszen még azoknál is teljesen elegendő a mi modern bölcsességünk, akik a legnagyobb ostobaságokat követik el. Úgy tűnik, az értelmünk teljesen elegendő, de nem elegendő az a tapasztalat, amit a megélésekből kihozunk, mivel nem fordulunk hozzájuk. Abban a pillanatban, amikor az értelem a korlátozott tapasztalat alapján állít fel valamit, ami számára meggyőzőnek tűnik, akkor diszharmóniába kerülhet a valóság külső eseményeivel, és akkor ezek a külső események ránk zúdulnak. Mivel a fizikai test és a világ közti kapcsolat annak mértékében jön létre, ahogy az ember fokozatosan megismeri és szemléli ezt a világot azoknak az erőknek a segítségével, melyekkel már ma rendelkezik, de teljes mértékben ezt akkor éri el, ha összegyűjti a külvilág tényeit és átdolgozza azokat. Akkor abban, amit ebből a tapasztalatból fejleszt, teljes harmóniát hoz létre, eközben nem mást használva, mint a modern értelmet, mivel az értelem éppen eljutott egy meghatározott magasságra. Csak a tudáshoz és a tapasztalathoz hozzá kell adni a teljességet. Ha a tapasztalat teljessége nem felel meg a külvilágnak, akkor az ember diszharmóniába kerül ez utóbbival, és hibázik a külvilág tényeivel és eseményeivel kapcsolatban.

Ezen a jellegzetes példán megláttuk, hogyan keletkezett diszharmónia az adott tudósok fizikai este és a lelki fejlődés általuk elért foka között. Ezt a példát a vizsgálataink megvilágítására hoztuk. Ahhoz, hogy ilyen diszharmónia keletkezzen, egyáltalán nem szükségszerű, hogy jelentős drámai események zúduljanak ránk; ilyen diszharmónia keletkezik alapjában és lényegében mindig, amikor a fizikai test és az étertest valamilyen külső károsodást

szenvet, amikor külső károsodás éri a külső embert úgy, hogy nem képes az erőivel belülről ellenhatni ennek a külső károsodásnak, kitaszítani azt a testéből. Ugyanez történik minden alkalommal, amikor valamilyen külső károsodás ér bennünket, legyen az nyilvánvalóan külső vagy úgynevezett belső károsodás, amely mégis külsőnek minősül (még akkor is, ha a gyomrunknak ártottunk, az lényegében teljesen ugyanaz, mintha cserép pottyant volna ránk). Ez akkor történik, amikor konfliktus keletkezik vagy keletkezhet a belső ember és aközött, ami kívülről lép hozzá, amikor a belső ember nem felel meg a külső embernek.

És lényegében minden betegség ilyen diszharmónia, a belső és a külső ember közti határok ilyen megsértése. A harmónia, melyet csak a távoli jövőben lehet elérni, és amely absztrakt elképzelés maradna, ha be akarnánk azt építeni az életbe – ez a harmónia annak köszönhetően érhető el, hogy ténylegesen végbemegy a határok állandó megsértése. Az ember csak azért tanul meg érettebbé válni a belső életével kapcsolatban, mert fokozatosan látja, hogy azzal rendelkezve, amit már elért, nem boldogul a külső élettel. Ez nemcsak azokra a dolgokra vonatkozik, melyeket az Én áthat, hanem azokra is, melyeket az asztrálest hat át. Azt, amit az Én áthat, az ember tudatosan tapasztalja meg felébredéstől elalvásig; az asztrálest működése, az, ahogyan átlépi a határait és megmutatja erőtlenségét a belső és a külső ember helyes harmóniájának helyreállításában – ez habár még elsurran az ember szokásos tudata előtt, de mégis jelen van. Mindebben a betegségek belső értelme tárul fel számunkra.

Most nézzük azt, hogy milyen két lehetséges kimenetele van a betegségeknek? Vagy gyógyulás következik be, vagy halállal végződik a betegség. Ha egy átlagos élet lefolyását vizsgáljuk, a halált állíthatjuk az egyik oldalról, a gyógyulást a másiktól.

Mit jelent az ember összfejlődése számára a gyógyulás? Először meg kell világítani a magunk számára, mit jelent az ember összfejlődése számára a betegség.

A betegség diszharmóniát jelent a belső és a külső ember között; betegség esetén a belső ember nem tud a külső emberrel harmóniára jutni. A belső

embernek egy meghatározott módon el kell határolódnia a külső embertől. Legegyszerűbben ezt akkor láthatjuk meg, ha elvágjuk az ujjunkat. Csak a fizikai testet tudjuk elvágni, az asztrálestet viszont nem. Ám az asztrálest állandóan beavatkozik a szokásos irányokba. Az ujj sérülésének következtében az asztrálest, amikor arra törekszik, hogy az ujj legkisebb részecskéibe is behatoljon, nem tudja benne megtalálni azt, amit meg kellene találnia. Mintegy kitesztottnak érzi magát az ujj fizikai részéből. Minden betegségben lényeges az, hogy a belső ember kitesztottnak érzi magát a külsőből, semmiképp sem tud részt venni a külső emberben, mivel az megsérült, és a sérülés következtében el lett vonva a belső embertől. Itt vagy a külső embert tudjuk külső hatásokkal helyreállítani, vagy annyira megerősítjük a belső embert, hogy ő maga állítsa helyre a külsőt, és akkor létrejöhet a gyógyulás. Akkor a gyógyulás után ismét helyreáll a többé-kevésbé szilárd kapcsolat a külső és a belső ember között; vagyis most a belső ember lehetőséget kap egy meghatározott módon, hogy tovább éljen a kijavított külső emberben, a korábbiak megfelelően tud benne tevékenykedni.

Ezt a folyamatot összehasonlíthatjuk a felébredéssel. A belső ember mesterséges elidegenedése jött létre. Most ismét lehetőséget kap arra, hogy a külső emberben átélje azt, amit az ember csak a külvilágban tud átélni. A gyógyulás lehetőséget ad az ember számára, hogy visszatérjen, és bevigye azt, amit nem vinne akkor, ha nem tudna visszatérni. Ezért az, ami megvalósította a gyógyulás folyamatát, beépül a belső emberbe, és most egy belső összetevőjét alkotja ennek a belső embernek. Az egészségessé válás, a gyógyulás olyan dolog, melyre az elégedettség és az öröm érzésével tekinthetünk, mivel ezt mondhatjuk magunknak: ahogy elalvásnál a belső ember számára valami olyat veszünk magunkhoz, aminek köszönhetően a belső ember magasabbra emelkedik, úgy a gyógyulásnál valami olyat veszünk magunkhoz, olyat sajátítunk el, aminek következtében a belső ember magasabbra emelkedik. Még ha ez nem is válik rögtön nyilvánvalóvá, mégis így van: belső emberünkben, belső lelki megéléseinkben bármely körülmény esetén felemelkedünk, a gyógyulás következtében a belső emberünk megerősödését tapasztaljuk. Azt, amit a gyógyulás következtében kaptunk, magunkkal visszük

a szellemi világba, melyet az alvás idején tapasztalunk meg. Ily módon a gyógyulás valami olyan, ami belép az alvás állapotába, megerősít bennünket az alvás során kifejlesztett erőkkel kapcsolatban. A gyógyulásnak és az alvásnak ezt az összes rejtélyes kapcsolatát meg lehetne magyarázni, ha lenne időnk teljesen kifejteni a fenti gondolatokat. De a már elmondottakból is látszik, hogy a gyógyulást egy szintre lehet azzal tenni, amit este magunkkal viszünk a szellemi világba, és ami elősegíti a fejlődés folyamatát, már amennyire a születés és a halál között ez elősegíthető. Annak, amit magunkba veszünk a külső tapasztalatokból a szokásos állapotban, a születés és a halál közti lelki életben, egy magasabb fejlődéssé kell válnia. Ugyanakkor nem mindig következik be gyógyulás; megtörténhet, hogy a halál kapuján keresztül visszük magunkkal, és csak a következő életben hoz nekünk hasznót. A szellemtudomány rámutat, hogy hálásaknak kell lennünk minden gyógyulás iránt, mivel a gyógyulás a belső ember emelkedését jelenti, melyet a belsőbe felvett erőkkel érünk el.

A következő kérdés: mit jelent az ember számára az olyan betegség, mely halállal végződik?

Egy meghatározott értelemben az ellenkezőt jelenti – hogy még nem vagyunk képesek helyreállítani a belső és a külső ember közti felborult harmóniát; hogy ebben az életben nem tudjuk átlépni a belső és a külső ember közti határt; hogy a határok helyes módon történő átlépése ebben az életben lehetetlen a számunkra. Ahogy reggel ébredéskor csendben kell állnunk az egészséges test előtt, úgy a halálos végű betegség esetén csendben kell állnunk a sérült test előtt, melyen már semmit sem tudunk változtatni. Míg az egészséges test, ha változatlan marad, befogad bennünket reggelenként, úgy a sérült test nem fogad be bennünket, vagyis meg kell halnunk. El kell hagynunk ezt a testet, mivel nem vagyunk képesek ismét helyreállítani a harmóniát. De ugyanakkor ezt a tapasztalatot most magunkkal visszük a szellemi világba, melybe belépünk, anélkül hogy külső testtel rendelkezniénk. Az, amit gyümölcsként magunkba fogadtunk, vagyis hogy a sérült test elutasítja, hogy ismét magába fogadjon bennünket, gazdagítja a halál és az új születés közti

életet. Ilyen módon még az olyan betegséggel szemben is hálásnak kell lennünk, amely halállal végződik, mivel lehetőséget nyújt számunkra, hogy a halál és az új élet közti életünket felemeljük, hogy összegyűjtsük azokat az erőket és tapasztalatot, melyek csak a halál és az új születés között tudnak megélni.

Így megvizsgáltuk a halálos kimenetelű betegség lelki következményeit, s a gyógyulással járó betegség lelki következményeit. A gyógyító folyamatok beavatkoznak az egész belső életbe, és előre visznek bennünket; a halálos kimenetelű betegség a külvilág egész fejlődésébe beavatkozik. Ez két nézőpontot ad számunkra: hálásak lehetünk az olyan betegségért, mely gyógyulással végződik, mivel általuk erősödünk a belsőnkben; és hálásak lehetünk a halálos kimenetelű betegségért, hiszen tudjuk: ha a halál és az új születés közötti életben magasabb szintre emelkedünk, akkor a halál különösen fontossá válik számunkra: megtanultuk azt, hogy milyen ne legyen a testünk. És amikor ismét felépítjük, el fogjuk kerülni azokat a sérüléseket, melyek kudarcot hoztak számunkra.

Két nézőpontra kell kerülnünk. Senkinek sem jut eszébe ezt mondani, a szellemtudományból kiindulva: ha a halál, mellyel a betegség befejeződik, olyan dolog, amiért hálásak lehetünk, ha a halálos kimenetelű betegség olyan, ami felemel bennünket a következő életben, akkor nem kell beavatkozni a halálos betegségekbe, és nem kell gyógyítani azokat! Aki így beszél, az nem az igazi szellemtudomány értelmében beszél, melynek semmi köze sincs az absztrakciókhoz, hanem azokkal az igazságokkal van dolga, melyekhez különböző nézőpontok segítségével jutunk el. A gyógyításról kötelesek vagyunk minden számunkra elérhető eszközzel gondoskodni. Az a feladat, hogy amennyire csak lehetséges, gyógyítsunk, az emberi tudat határain belül található. Ugyanakkor az a nézőpont, melynek megfelelően hálásnak kell lennünk a halál beköszöntéért, nem olyan nézőpont, amely a szokásos emberi tudatot jellemzi, hanem csak akkor érhető el, ha az ember a szokásos emberi tudat fölé emelkedik. „Isteni szempontból” jogos megengedni egyik vagy másik betegség halálos kimenetelét; emberi szempontból nézve viszont minden

lehetségest meg kell tenni a gyógyulás érdekében. A halállal végződő betegséget másik szempontból kell vizsgálni. Ez a két szempont nem egyesül; egymás mellett kell haladniuk. Itt semmilyen absztrakt harmonizációra nincs szükség. A szellemtudomány elvezet olyan igazságok elismeréséhez, melyek az életet egy egy meghatározott oldalról képviselik, és olyan igazságok elismeréséhez, melyek másik oldalról képviselik azt.

Az az állítás, hogy a gyógyulás áldás, helyes! A gyógyítás: kötelesség! De helyes a másik is, a halál is, mely a betegség végeként következik be; a halál áldás az egész emberi fejlődés számára! Habár ezek az állítások ellentmondanak egymásnak, élő igazságokat tartalmaznak az élő megismerés számára. Éppen ott, ahol az emberi életben két ilyen áramlatra vetül fény, melyek harmonizálása még hátravan, nem szabad rendszerezniük és sablonizálniuk, hanem minden oldalról vizsgálniuk kell az életet. Szükséges tisztázniuk magunknak, hogy az úgynevezett ellentmondások, ha azok tapasztalaton, élményeken és a dolgok mélyebb ismeretén alapulnak, nem zavarják a tudásunkat, hanem fokozatosan az élő tudáshoz vezetnek bennünket, mivel az élet maga harmóniához fejlődik.

A szokásos élet nagyon kanyargósan folyik: egyes tapasztalatokból képességeket alakítunk ki, azt pedig, amit nem sikerült belsőleg átdolgozni a születés és a halál között, később fogjuk átdolgozni a halál és az új születés között. Az emberi élet átlagos menetében a gyógyulás és a halálos betegség úgy összefonódik, hogy minden gyógyulás egy hozzájárulás, mely lehetővé teszi az ember magasabb fokokra való felemelkedését, minden halálos betegség pedig szintén magasabb fokra vezeti őt; egyik alkalommal ez a belső, másik alkalommal pedig a külső ember viszonyában megy ez végbe. Így halad előre a világ, nem egy, hanem két ellentétes irányban mozogva. Éppen a betegség és a halál mutatja meg nekünk az emberi élet minden összetettségét. Ha nem lenne betegség és gyógyulás, akkor az élet úgy folyna, hogy az ember egész életében a lét pórázánál fogva haladna, mindig a határok között maradva, és saját új organizmusa felépítéséhez a halál és az új születés között a szellemi világból kapna erőket. Akkor az ember sohasem tudná saját munkájának gyümölcseit

megérlelni a világfejlődésben. Ezeket a gyümölcsöket az élet szoros határai között csak annak köszönhetően tudja megérlelni, hogy képes tévedni; csak a tévedést megismerve jut az igazságban való meggyőződéshez. Az igazságot a lélek csak akkor fogja saját dolgaként befogadni, csak akkor lesz hatásos a fejlődésben, ha ahhoz a tévedések talaján jut el. Az ember lehetne egészséges úgy is, hogy nem sért határokat saját hibáival és tökéletlenségeivel. De az az egészség, amely úgy valósul meg, mint belsőleg megismert igazság, az az egészség, melyhez az ember saját élete folyamán jut el inkarnációról inkarnációra haladva, az ilyen egészség valódi tévedéseknek köszönhetően, betegségnek köszönhetően érhető el, vagyis annak köszönhetően, hogy az ember egyrészt megtanulja saját valódi hibáit és tévedéseit egészséggé alakítani, másrészt annak, hogy a halál és az új születés közti életben azokkal a hibákkal ütközik, melyeket nem tudott egy életben kijavítani, ütközik, hogy megtanulja a következő életben kijavítani azokat.

Most pedig visszatérve a jellegzetes példánkhoz, azt mondjuk, hogy annak a tudósnak az értelme, aki annyira sikertelenül jósolt, nemcsak körültekintést fog nyilvánítani túl gyors ítéletek meghozatalánál, hanem hagyja a tapasztalatnak, hogy megérjen, hogy fokozatosan harmóniába kerüljön az étellel.

Látjuk, hogyan lép a gyógyulás és a betegség az emberi életbe, és hogyan vezet ahhoz, ami nélkül az ember nem érheti el az eredeti célját. Ha ilyen módon vizsgáljuk a betegséget és a gyógyulást, akkor látjuk, hogy a fejlődésünkbe való abnormálisnak tűnő beavatkozás – és ide tartozik a betegség, a gyógyulás és a betegség halálos kimenetele – szükséges az emberi lét számára, mint ahogy szükséges a tévedés ahhoz a törekvésünkhöz, hogy megismerjük az igazságot. S a betegség és gyógyulás kapcsán ugyanazt mondhatjuk, mint amit a nagy költő mondott az emberi tévedésről: „Az ember téved, mivel törekszik!”² Néha úgy tűnhet, hogy a költő ezt akarta mondani: az ember mindig téved! De ezt a gondolatot így is ki lehet fejezni: az ember törekszik, ezért téved! Az új keresések, törekvések szülik a tévedéseket. Ezért ez a kijelentés: „Az ember téved, amíg törekszik!” egyáltalán nem tölt el

2 Goethe: Faust I., Mennyei prolóógus

bennünket kilátástalansággal; hiszen minden tévedés új keresést szül, és az ember mindaddig törekedni és keresni fog, amíg el nem hárítja a tévedést. Vagyis a tévedés maga fogja az embert az igazsághoz vezetni! És azt is mondhatjuk, hogy az ember megbetegedhet, mivel fejlődik! A betegségen át fejlődik az egészséghez. Ilyen módon a gyógyulásban, sőt magában a halálban is a betegség önmagát törekszik legyőzni, és egészséget szül, nem mint valami az ember számára idegen dolgot, hanem olyan egészséget, amely magából az emberből nőtt ki és összhangban áll az emberrel.

Ennek a csodálatos és jelentős területnek az összes jelensége azt mutatja nekünk, hogy az egész világ annyira bölcsen van felépítve, hogy az ember a fejlődés minden pillanatában lehetőséget talál, hogy túlnője önmagát – egészen Angelus Silesius azon mondatának szellemében, mellyel a „Mi az a misztika?” c. előadásomat befejeztem³. Akkor ezt a mondatot a belső fejlődéshez alkalmaztuk; most pedig a betegség és a gyógyulás széles területére terjeszthetjük, egyetértve, hogy még itt is megnyilvánul ezeknek a szavaknak az igazsága:

Amikor magad fölé emelkedsz, hagyd, hogy Isten uralkodjon benned:
Akkor valósul meg a lelkedben a Mennybemenetel.

Fordította németről oroszra: Pavel Veszlov, oroszról magyarra: Rákos Éva

³ [A ciklus 12. előadása, 1910. február 10-én, szerk megj.]